

beoordelingsrapport
Uitgebreide opleidingsbeoordeling

bacheloropleiding
Toegepast Filosoof
deeltijd

Hogeschool voor Toegepaste Filosofie

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

**hbo-bacheloropleiding
Toegepast Filosoof**

deeltijd

Hogeschool voor Toegepaste Filosofie

CROHO nr. 35528

Datum

25 november 2025

Auditpanel

A. van der Linden

G. Drosterij

M. Vanlangenaeker

M. Geertsema

B. Bornebroek

N. Wessel

Secretaris

J. van der Spek

INHOUDSOPGAVE

1. Basisgegevens	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2. Samenvatting	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3. Inleiding	7
4. Oordelen op het niveau van de standaarden	9
5. Algemeen eindoordeel	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6. Aanbevelingen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
BIJLAGE I Advies m.b.t. verbeterplan HTF	26
BIJLAGE II Scoretabel	26
BIJLAGE III Programma, werkwijze en beslisregels	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
BIJLAGE IV Lijst geraadpleegde documenten	31
BIJLAGE V Panelsamenstelling	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
BIJLAGE VI Lijst afkortingen	33

1. BASISGEGEVENS

Instelling	
Naam in RIO	Hogeschool voor Toegepaste Filosofie (HTF) B.V.
Adres	Newtonlaan 115 (3e verdieping), 3584 BH Utrecht
Website	www.hogeschoolvoortoegepastefilosofie.nl
BRIN-nummer	31PT
Status (bekostigd of onbekostigd)	Onbekostigd
ITK (ja of nee)	Nee
Opleiding	
Eerste naam; zoals vastgelegd in RIO	B Toegepast Filosoof
Locatie (alleen voor een bekostigde opleiding)	
Opleidingsnummer in RIO	107B259
Oriëntatie en niveau (wo/hbo/ad/ba/ma)	hbo-ba
Onderzoeksmaster (ja of nee)	Nee
Taal in het onderwijs	Nederlands
(Wettelijke) beroepsvereisten (ja of nee)	Ja
Alle opleidingstrajecten/afstudeerrichtingen/specialisaties	Toegepaste Filosofie Onderwijs
Joint programme - Ja leidend tot een joint degree, double degree of multiple degree - Nee	Nee
Bijzonder kenmerk	N.v.t.
Verleende graad en toevoeging aan de graad	Bachelor of Art
Studielast in EC (60, 90, 120, 180, 240, 360)	240
Variant	Deeltijd
Werken met eenheden van leeruitkomsten (voltijd, deeltijd, duaal)	N.v.t.
Visitatiegroepindeling	HBO Toegepast Filosoof (uniek)
Inleverdatum visitatierapport	1 november 2025
Overig (bijv. naamswijziging of studieduurverlenging)	

2. SAMENVATTING

In september 2025 heeft een auditpanel de hbo-bacheloropleiding Toegepast Filosoof (ba TF) van de Hogeschool voor Toegepaste Filosofie (HTF) bezocht in het kader van de beoordeling en accreditatie van opleidingen in het hoger onderwijs. De bacheloropleiding leidt studenten op tot professionals die filosofie op een betekenisvolle manier kunnen inzetten in de beroepspraktijk. De opleiding wordt in deeltijd verzorgd en kent twee afstudeerrichtingen: Toegepast Filosoof (TF) en Onderwijs (OW). Studenten die de afstudeerrichting TF hebben afgerond, komen terecht in beroepen zoals beleidsadviseur, onderzoeker, journalist, programmamaker of gespreksleider. Studenten van de afstudeerrichting OW kunnen na hun opleiding aan de slag als docent Filosofie en/of Burgerschap in het voortgezet of middelbaar beroepsonderwijs.

Standaard 1. Beoogde leerresultaten

Het panel is van mening dat de HTF een interessante en veelzijdige opleiding heeft gerealiseerd, die in een groeiende behoefte voorziet. De beoogde leerresultaten zijn helder geformuleerd en vormen een solide basis voor het onderwijsprogramma. Het werkveld heeft meegedacht over de totstandkoming en doorontwikkeling van de opleiding. Het panel merkt wel op dat voor de afstudeerrichting TF nog geen scherp omlijnd beroepsbeeld bestaat. Zij raadt de opleiding dan ook aan om nog meer aandacht te besteden aan de profilering van het beroep Toegepast Filosoof, zodat ook studenten een concreter beeld krijgen van de beroepsmogelijkheden na hun studie.

Standaard 2. Onderwijsleeromgeving

De ba TF heeft een studielast van 240 EC. Na een gezamenlijk eerste jaar kunnen studenten kiezen uit twee beroepsgerichte afstudeerrichtingen. In beide afstudeerrichtingen ligt de nadruk vooral op het ontwikkelen van praktische vaardigheden. De opleiding onderscheidt daarbij zeven algemene vaardigheden die gedurende de eerste drie jaar van de opleiding tijdens alle modules aan de orde komen: conceptueel denken, schrijfvaardigheid, leesvaardigheid, spreekvaardigheid, argumenteren, adviesvaardigheden en onderzoeksvaardigheden. In de afstudeerrichting Onderwijs ligt tevens veel nadruk op het ontwikkelen van vakdidactische en pedagogische vaardigheden. Het panel stelt vast dat de opleiding een breed en veelzijdig programma heeft samengesteld. De keuze om het aantal afstudeerrichtingen tot twee te beperken, heeft geleid tot een steviger en beter uitgebalanceerd programma, waarin veel ruimte is voor casuïstiek, maar ook aandacht is voor de ontwikkeling van persoonlijke-, professionele en onderzoeksvaardigheden.

Het panel heeft kennis gemaakt met een enthousiast en zeer betrokken docententeam. De meeste docenten zijn naast hun onderwijsaanstelling in de beroepspraktijk actief. Hierdoor nemen ze veel actuele kennis en ervaring mee in voor de studenten relevante werkgebieden zoals journalistiek, film, bestuur, beleid of onderwijs. Het panel stelt ook vast dat docenten veel maatwerk bieden in de begeleiding van de studenten. De docenten en mentoren zijn laagdrempelig benaderbaar en zetten zich intensief in voor de studievoortgang van hun studenten. Het panel concludeert dat de opleiding het eigen leerproces van de studenten nadrukkelijk centraal stelt.

Standaard 3. Toetsing

Het toetsprogramma van de ba TF bestaat uit een mix van toetsvormen, zoals essay, retorische voordracht, portfolio en onderzoeksverslag. Het panel is van mening dat de toetsing gevarieerd is en het leerproces van de student goed ondersteunt. Het panel vindt wel dat er nog te veel verschillen zijn in de wijze waarop docenten de eindwerken beoordelen. Tijdens het doornemen van de eindwerken merkte het panel op dat sommige docenten hun oordeel onvoldoende onderbouwen, of alleen volstaan met het geven van een cijfer. De opleiding heeft dit verbeterpunt ook opgemerkt en hanteert sinds kort het uitgangspunt dat docenten alle beoordelingscriteria verplicht na moeten lopen. Het panel raadt de opleiding aan om goed in kaart te brengen of de afgesproken verbeteringen tot een eenduidige manier van beoordelen leiden.

Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten

Het werkveld en de alumni zijn zeer tevreden over de inhoud en het niveau van de opleiding. Studenten die de ba TF hebben afgerond, kunnen in een breed werkveld terecht en ook de eindwerken laten een enorme variatie zien in onderwerpkeuze en toepassingsgebied. Het panel constateert wel dat de

filosofische en onderzoekskundige onderbouwing van een aantal eindwerken nog onvoldoende is. Het panel stelt daarom als voorwaarde dat de opleiding beter borgt dat beide kwaliteitsaspecten goed in de eindwerken zijn terug te zien.

Standaard 5. Voorzieningen

De HTF is in december 2024 verhuisd naar een onderwijslocatie vlakbij Utrecht Science Park. Het panel stelt vast dat de opleiding hier over goede fysieke en online faciliteiten beschikt. Door de verhuizing hebben studenten en docenten meer mogelijkheden gekregen om aan opdrachten te werken, (voortgangs)gesprekken te voeren en elkaar buiten de lesuren te ontmoeten. De HTF gebruikt de nieuwe onderwijslocatie ook om naast het onderwijsprogramma activiteiten te organiseren, zoals het HTF DenkLab en het HTF Denkhuis. In dit platform biedt de hogeschool zowel vraag- als aanbodgericht filosofische trainingen aan en werken studenten, samen met deskundigen uit het werkveld, aan concrete projecten. Het panel stelt vast dat de HTF haar ambitie om meer te zijn dan een onderwijsinstelling met deze activiteiten overtuigend waar heeft gemaakt.

Standaard 6. Kwaliteitszorg

De panel is van mening dat de HTF een doorleefde kwaliteitscultuur kent. Medewerkers en studenten weten elkaar gemakkelijk te vinden, de opleiding luistert goed naar de mening van studenten en de verschillende kwaliteitscycli leveren duidelijke verbeterpunten op. Het panel vindt wel dat de kwaliteitszorg iets formeler kan worden georganiseerd. Zij raadt de opleiding aan om een kwaliteitsagenda op te stellen, waarmee zij borgt dat de verschillende instrumenten en activiteiten op het gebied van kwaliteitszorg een samenhangend geheel vormen.

Algemene conclusie:

Samenvattend is het panel van mening dat de HTF een solide opleiding is, waarmee de HTF haar ambities om 'werk te maken van filosofie' ruimschoots waarmaakt. De studenten stromen uit in een breed werkveld, de docenten zijn zeer betrokken en enthousiast en de alumni geven aan dat hun kennis en vaardigheden goed in de beroepspraktijk toepasbaar zijn. Het panel is wel van mening dat de opleiding nog stappen moet zetten om de gemiddelde kwaliteit van de eindwerken te verbeteren. Zij formuleert daarbij als voorwaarde om te borgen dat er in de eindwerken sprake is van een gedegen filosofische basis en goede onderbouwing van de onderzoekskundige aanpak.

Het panel beoordeelt vijf standaarden met een 'voldoet' en één standaard met een 'voldoet ten dele'. Op grond van de beslisregels van de NVAO komt het panel tot het eindoordeel 'positief onder voorwaarden' voor de bachelor Toegepast Filosoof.

Na instemming van de panelleden is dit rapport vastgesteld door de voorzitter op 25 november 2025.

3. INLEIDING

De Hogeschool voor Toegepaste Filosofie (HTF) biedt als eerste en enige Nederlandse onderwijsinstelling een beroepsopleiding filosofie aan. De hogeschool is in 2014 gestart als een idealistisch initiatief van een groep docenten, professionals en hoogleraren filosofie en heeft als missie om filosofie 'tot in de haarvaten van de samenleving te laten doordringen'. Zij doet dat door het aanbieden van hoogwaardig beroepsonderwijs dat direct toepasbaar is in de beroepspraktijk. De HTF verzorgt drie opleidingen: de hbo-bacheloropleiding Toegepast Filosoof, de hbo-master Toegepaste Filosofie en de pre-master Toegepaste Filosofie. Naast het aanbieden van deze opleidingen heeft de HTF zich ontwikkeld tot expertisecentrum voor toegepaste filosofie, met een eigen tijdschrift (Phronèsis) en activiteiten als het HTF Denkhuis. In deze werkplaats voeren docenten, experts, gevorderde studenten en alumni opdrachten uit voor de overheid, bedrijven, scholen en andere maatschappelijke organisaties.

De bacheloropleiding Toegepast Filosoof (ba TF) bestaat sinds 2014 en wordt in deeltijd verzorgd. De opleiding kent twee afstudeerrichtingen: Toegepaste Filosofie (TF) en Onderwijs (OW). Studenten TF die de opleiding hebben afgerond komen, veelal als beleidsadviseur, terecht bij een breed scala aan organisaties en lokale, regionale en landelijke overheden. Studenten OW behalen bij de HTF een tweedegraads onderwijsbevoegdheid, waarmee ze aan de slag kunnen als docent Filosofie en/of Burgerschap in het voortgezet of middelbaar beroepsonderwijs. De opleiding is samen met de beroepspraktijk vormgegeven en heeft een sterk praktijkgericht karakter: in het programma is veel ruimte ingebouwd voor het oefenen van vaardigheden en het volgen van stages. Het overgrote deel van de docenten is bovendien in de beroepspraktijk actief. Hierdoor brengen ze veel actuele kennis, ervaring en netwerk-contacten mee in voor de studenten relevante werkgebieden zoals journalistiek, film en beeldende kunst, bestuur en governance, beleid of onderwijs. De ba TF heeft een studielast van 240 EC en wordt verzorgd op de eigen onderwijslocatie van de HTF bij Utrecht Science Park.

Deze rapportage

Dit rapport is het resultaat van de opleidingsbeoordeling van de hbo-bacheloropleiding Toegepast Filosoof van de Hogeschool voor Toegepaste Filosofie. De beoordeling is uitgevoerd door middel van een documentanalyse en een locatiebezoek op 15 september 2025 door een auditpanel van onafhankelijke deskundigen (zie bijlage IV voor een verdere toelichting).

Aandachtspunten vorige visitaties

In 2019 heeft een auditpanel de opleiding bezocht in het kader van een verzwaarde Toets Nieuwe Opleiding. Het panel oordeelde dat de opleiding op alle standaarden voldoet. Hierna volgt een overzicht van de aanbevelingen die het panel heeft gedaan. Tevens zijn de maatregelen beschreven die de opleiding sindsdien heeft genomen.

Aanbeveling accreditatiepanel	Maatregelen opleiding
Opleidingsprofiel (2019)	
Het panel adviseert de HTF om het opleidingsprofiel verder aan te scherpen.	De HTF heeft ervoor gekozen de bacheloropleiding om te vormen naar een brede afstudeerrichting Toegepaste Filosofie en een afstudeerrichting Onderwijs.

Studeerbaarheid en daaraan gekoppelde EC's

Het panel vraagt aandacht voor de studeerbaarheid van het programma in deeltijd en de daaraan gekoppelde reële toekenning van EC's.

Het panel beschouwt de verkorte driejarige variant van 80 EC per jaar niet als een realistische optie voor de reguliere deeltijdstudent.

De directie heeft zich samen met docententeams en coördinatoren over het onderwijsprogramma gebogen en ook studenten naar de studeerbaarheid gevraagd. Uit deze consultatieronde blijkt dat studenten positief zijn over de opbouw en belasting van het programma. Volgens de HTF vraagt een aantal programma's wel veel zelfstudie. De opleiding compenseert dit onder meer door het aanbieden van vaardigheidspraktijken (studiebegeleiding), die voorafgaand aan de colleges plaatsvinden.

Mede op basis van het advies en overleg met het panel heeft de HTF besloten om de verkorte driejarige deeltijdvariant te schrappen.

Personeelsbeleid

Het panel signaleert dat de omvang van het docententeam op termijn mogelijk een probleem wordt vanwege overbelasting. Het panel adviseert de opleiding tevens om de inhoudelijke deskundigheid van de staf evenwichtiger over de afstudeervarianten te verdelen.

Het panel adviseert de borging van het curriculum minder persoonsgebonden te maken en studenten en docenten een volwaardige positie te geven voor een goed functionerende medezeggenschap.

De omvang van het docententeam is sinds 2019 uitgebreid naar 4.2 fte. De HTF heeft de staf versterkt en de deskundigheden en ervaringen van medewerkers beter over de organisatie gespreid.

De HTF heeft de docentteamoverleggen (propedeuse, Toegepaste Filosofie en Onderwijs) zijn geformaliseerd. De uitkomsten van deze overleggen vormen een belangrijke basis voor de besluiten die in Coördinatorenoverleg genomen worden. Studenten hebben invloed via de klankbordgroepen (per jaarlaag), die regelmatig met de betreffende studiecoördinator bij elkaar komen om het onderwijs te evalueren. De uitkomsten worden besproken in het Coördinatoren- en directieoverleg.

Afstudeeropdracht

1.) Het panel adviseert de opleiding om de algemene competenties van de Toegepast filosoof beter in de beoordelingscriteria van de afstudeerwerken te verankeren.

2.) Het panel raadt de opleiding aan de docentenkalibraties van de scriptiebeoordeling te formaliseren.

3.) Het panel adviseert de opleiding om een eenduidige visie met betrekking tot de status van het afstudeerwerkstuk te ontwikkelen en uit te dragen.

1.) De HTF heeft deze aanbeveling integraal uitgevoerd en de Studiehandleiding Afstuderen aangepast. De eindcompetenties zijn onderdeel van de beoordelingscriteria geworden en geconcretiseerd in de bijbehorende rubric.

2.) De HTF heeft vastgelegd dat docenten ieder studiejaar enkele eindwerkstukken kalibreren. De resultaten worden gedeeld met de directie en de examencommissie.

3.) Doelstelling en visie zijn verwerkt in de bijgestelde Studiehandleiding Afstuderen.

Het panel is tevreden over de maatregelen die de HTF naar aanleiding van de vorige opleidingsbeoordeling heeft genomen. Uit de documentatie en tijdens de audit is gebleken dat de opleiding in voldoende mate gehoor heeft gegeven aan de aandachtspunten die door het vorige panel zijn geformuleerd.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

De bachelor Toegepast Filosoof (hierna: ba TF) van de Hogeschool voor Toegepaste Filosofie (hierna: HTF) leidt studenten op tot professionals die filosofische vaardigheden en theorie betekenisvol kunnen inzetten in de beroepspraktijk. De opleiding richt zich op het opleiden van generalisten met een brede kennisbasis en praktisch toepasbare filosofische vaardigheden. Studenten die de opleiding hebben afgerond komen terecht in beroepen zoals beleidsadviseur, onderzoeker, journalist, programmamaker of gespreksleider. Na het eerste jaar kunnen studenten ook kiezen voor de specialisatie onderwijs, die recht geeft op een tweedegraads onderwijsbevoegdheid in de vakken Filosofie en Burgerschap.

De ba TF is in 2014/2015 van start gegaan en kende aanvankelijk vier afstudeerrichtingen. Mede op basis van adviezen van de visitatiecommissies van de NVAO en het werkveld heeft de HTF ervoor gekozen de bacheloropleiding om te vormen naar één brede afstudeerrichting Toegepaste Filosofie (TF) en de afstudeerrichting Onderwijs (OW). Beide afstudeerrichtingen leiden tot onderscheiden werkvelden op. Studenten TF komen, veelal als beleidsadviseur, terecht bij een breed scala aan organisaties, en lokale, regionale en landelijke overheden. Studenten OW behalen bij de HTF een dubbele tweedegraads onderwijsbevoegdheid en gaan aan de slag als docent Filosofie en/of Burgerschap in het voortgezet of middelbaar beroepsonderwijs.

Beoogde leerresultaten

De HTF heeft negen algemene competenties geformuleerd die gelden voor beide afstudeerrichtingen. Deze competenties vallen uiteen in drie categorieën: de toepassing van filosofische kennis en vaardigheden, praktijkgericht onderzoek en professioneel werken. Daarnaast heeft de opleiding voor elk van de specialisaties zes beroepsspecifieke competenties vastgelegd.

De beoogde leerresultaten zijn in samenspraak met het werkveld opgesteld. Bij het formuleren van de beroepsspecifieke competenties Toegepaste Filosofie heeft de opleiding rekening gehouden met de afspraken van het Landelijk Overleg Bestuurskunde Opleidingen en het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel van de hbo-bachelor Journalistiek. De beroepsspecifieke competenties Onderwijs zijn mede afgestemd op de eisen die de wetgever in de wet BIO stelt aan pedagogische, vakdidactische en vakinhoudelijke bekwaamheid.

Het panel is van mening dat de HTF een relevante en actuele opleiding heeft gerealiseerd. De ba TF voorziet in een groeiende behoefte en richt zich nadrukkelijk op het realiseren van maatschappelijke impact. De beoogde leerresultaten vormen een goed fundament voor het onderwijsprogramma, zijn duidelijk omschreven, ambitieus en realistisch. Het niveau van de leerresultaten is mede getoetst aan het Nederlandse NQLF-raamwerk en de opleiding heeft bij het bepalen van beoogde leerresultaten goed gekeken naar landelijke kaders, zoals het beroeps- en opleidingsprofiel van de hbo-bachelor Journalistiek.

Het panel stelt vast dat de afstudeerrichting Onderwijs zich in belangrijke mate baseert op de drie bekwaamheidseisen die zijn vastgelegd in het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: vakinhoudelijk bekwaam, vakdidactisch bekwaam en pedagogisch bekwaam. Deze bekwaamheidseisen zijn herkenbaar in de beoogde leerresultaten vertaald en vormen een rode draad door het onderwijsprogramma.

Het panel is van mening dat de keuze voor twee studierichtingen heeft geresulteerd in een steviger en breder georiënteerde hoofdfase. De afstudeerrichting Onderwijs biedt studenten een gedegen basis op het gebied van onderwijs, didactiek, pedagogiek, maar besteedt ook aandacht aan filosofische werkvormen, zoals het voeren van een socratisch gesprek of het organiseren van een debat. De afstudeerrichting Toegepast Filosoof profileert zich nadrukkelijk als een beroepsopleiding waarin praktische toepasbare filosofische vaardigheden centraal staan. De opleiding onderscheidt zich hiermee nadrukkelijk van universitaire opleidingen Filosofie.

Het panel merkt wel op dat het beroepsbeeld van Toegepast Filosoof nog sterk in ontwikkeling is. Binnen de opleiding is een continu gesprek gaande over de vraag hoe toekomstige professionals hun kennis en vaardigheden op het gebied van toegepaste filosofie kunnen inzetten. Het ontbreken van een scherp afgebakend beroepsbeeld

onderstreept de noodzaak om studenten door middel van praktijkvoorbeelden te laten zien wat de toegevoegde waarde van toegepaste filosofie is in de beroepspraktijk. Ook uit gesprekken met studenten zelf kwam duidelijk naar voren dat zij graag nog concreter willen zien hoe zij in hun toekomstige werk gebruik kunnen maken van de aangereikte vaardigheden en hoe alumni dat voor hen hebben gedaan. Het panel raadt de opleiding dan ook aan om nog meer aandacht te besteden aan de profilering en doorontwikkeling van het vak Toegepast Filosoof.

Werkveld

Het panel stelt vast dat de HTF de inbreng van het werkveld goed heeft meegenomen. De opleiding onderhoudt contact met twee uitgebreide werkveldcommissies, waarin een brede vertegenwoordiging van het werkveld actief is. Tijdens de visitatie bleek dat werkveldvertegenwoordigers en opleiding elkaar snel 'weten te vinden', maar dat de contacten vooral op informele basis verlopen. Het panel raadt de opleiding aan om periodiek met beide werkveldcommissies overleg te voeren, zodat zij goed zicht houdt op actuele ontwikkelingen in het werkveld en kan blijven toetsen of de afgesproken leerdoelen nog up-to-date zijn.

Internationalisatie

In de opleiding is ook aandacht voor internationale ontwikkelingen en perspectieven. Volgens de zelfevaluatie kent filosofie bij uitstek een internationale oriëntatie, komen in de onderwijsprogrammering internationale filosofen aan bod en kunnen studenten in het buitenland een stage volgen. Het panel is niettemin van mening dat de internationale oriëntatie van de opleiding nog sterker in de opleiding tot uitdrukking mag komen. Het panel wijst erop dat actuele mondiale thema's zoals toenemende radicalisering, populisme, Big Tech & ethiek en verdeling van welvaart zich bij uitstek lenen voor een filosofische benadering. Zij adviseert de opleiding dan ook om de internationale oriëntatie sterker in de opleiding te verankeren.

Conclusie

Samenvattend is het panel van mening dat de HTF een actuele en relevante opleiding heeft gerealiseerd, waarin het toepassen van filosofie en het aanzetten tot filosofische reflectie centraal staan. De beoogde leerresultaten zijn duidelijk omschreven, ambitieus én realistisch. De keuze om het aantal afstudeerrichtingen terug te brengen heeft de opleiding meer focus en diepgang gegeven. Het werkveld is betrokken bij de totstandkoming en doorontwikkeling van de opleiding. Het panel adviseert de opleiding wel om nog meer aandacht te besteden aan de profilering en doorontwikkeling van het vak Toegepast Filosoof. Ondanks deze kanttekening oordeelt het panel positief over standaard 1.

Standaard 2 – Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

De ba TF heeft een studielast van 240 EC en wordt uitsluitend in deeltijd aangeboden. De opleiding start met een gezamenlijk eerste jaar. In dit jaar ontwikkelen studenten een stevige kennisbasis, met vakken als (inleidende) filosofie, wijsgerige ethiek, wijsgerige antropologie, wetenschapsfilosofie en onderzoekskunde als belangrijke bouwstenen. Vanaf het tweede leerjaar kunnen studenten kiezen uit twee beroepsgerichte afstudeerrichtingen: de brede, beroepsgerichte afstudeerrichting Toegepaste Filosofie en de afstudeerrichting Onderwijs.

Het programma van de twee specialisaties wordt gekenmerkt door een gestaag oplopende mate van zelfstandigheid, en een toenemende nadruk op de toepassing van filosofische vaardigheden in een beroepsomgeving. In de opleiding is daarom 800 uur ingeruimd voor het volgen van stages. In het derde jaar doen studenten ervaring op in een meewerkstage. In het vierde jaar volgen de studenten een volwaardige hbo-stage (projectstage), waarin ze uiteindelijk toewerken naar het zelfstandig uitvoeren van beroepstaken. Het laatste jaar van de opleiding wordt afgesloten met het schrijven van een beroepsproduct op basis van praktijkgericht onderzoek.

Curriculum

De ba TF profileert zich als een beroepsopleiding die zich met name op praktische vaardigheden richt. De opleiding onderscheidt zeven algemene vaardigheden die gedurende de eerste drie jaar van de opleiding tijdens alle modules aan de orde komen: conceptueel denken, schrijfvaardigheid, leesvaardigheid, spreekvaardigheid, argumenteren, adviesvaardigheden en onderzoeksvaardigheden. De HTF heeft de vaardigheden beschreven in een Vaardighedengids, die leidend is voor de opbouw van het onderwijsprogramma.

De onderzoeksvaardigheden zijn ondergebracht in een leerlijn onderzoekskunde, die als een rode draad door het programma loopt en waarin onderdelen aan bod komen zoals het opzetten en uitvoeren van praktijkgericht onderzoek, methodisch interviewen en het ontwikkelen van een eigen visie. Mede op advies van een visitatiepanel heeft de HTF onlangs de leerlijn onderzoeksvaardigheden verder versterkt. Het panel stelt vast dat het programma hierdoor evenwichtiger is geworden en het aandeel praktijkgericht onderzoek meer gewicht heeft gekregen in het afstudeerprogramma.

In het programma is veel aandacht voor persoonlijke en professionele ontwikkeling van de studenten. Volgens de opleiding moeten studenten 'stevig in hun schoenen staan' om niet-filosofen te kunnen uitleggen wat de meerwaarde is van het toepassen van filosofische inzichten. De opleiding legt daarom de nodige nadruk op het aanleren van vaardigheden als organisatiesensitiviteit, kritische zelfreflectie, weerbaarheid en presentatievaardigheid.

Het panel stelt vast dat de opleiding een breed en veelzijdig programma heeft samengesteld, waarin veel verschillende filosofische stromingen vakken en toepassingsgebieden worden belicht. Het samenvoegen van de studierichtingen heeft geleid tot een steviger en beter uitgebalanceerd programma, waarin veel ruimte is voor casuïstiek en het oefenen van vaardigheden, maar ook aandacht is voor de ontwikkeling van persoonlijke, professionele en onderzoeksvaardigheden.

Uit het studentenhoofdstuk in het zelfevaluatie rapport kwam wel naar voren dat studenten van de onderwijsrichting in het programma meer nadruk zouden willen zien op de praktische basiscompetenties van het docentschap: didactiek, klassenmanagement en pedagogiek. Studenten van de afstudeerrichting Toegepaste Filosofie geven aan dat de opleiding meer aandacht mag besteden aan (maatschappelijke) ontwikkelingen in de technologie, niet westerse filosofie en ethiek in de zorg. Het panel raadt de opleiding aan om bij de verdere doorontwikkeling van beide programma's de wensen van de studenten in overweging te nemen.

Als laatste punt vraagt het panel zich af hoe de opleiding anticipeert op de afnemende taalbeheersing bij scholieren met een havo- of mbo-diploma. Volgens het panel moeten alle filosofische vaardigheden op taalbeheersing en vormt het borgen van taalniveau dan ook een belangrijk fundament voor de opleiding. Het panel raadt de opleiding aan om goed te blijven monitoren in hoeverre er extra aandacht nodig is voor de taalbeheersing van instromende studenten.

Onderwijsvisie

De HTF heeft haar visie op goed onderwijs vastgelegd in de notitie 'Werk maken van filosofie'. In deze visie ligt de nadruk op vier principes die zichtbaar en concreet doorwerken in het onderwijs dat studenten volgen.

- 1) De beroepspraktijk is leidend. Studenten krijgen tijdens hun studie een stevige theoretische basis aangereikt, maar werken al vanaf hun propedeuse met casuïstiek uit actuele maatschappelijke vraagstukken. De modules die later in het programma aan bod komen, zijn vaak opgebouwd rondom opdrachten die docenten zelf hebben uitgevoerd. Tenslotte leveren studenten in de stage- en afstudeerfase een concrete filosofische bijdrage aan het werk van een 'echte' opdrachtgever buiten de HTF.
- 2) Vakbekwaam, dus breed gevormd. De HTF gaat ervan uit dat vakbekwaamheid inherent is aan een brede vorming. Studenten ervaren tijdens hun opleiding dat filosofie niet alleen analytisch is, maar ook talig, cultureel en persoonlijk. De HTF besteedt in elke module aandacht aan lees-, schrijf- of gespreksvaardigheid, staat in veel modules stil bij de maatschappelijk en morele oriëntatie en biedt een aantal modules aan die specifiek gericht zijn op persoonlijke vorming. Naarmate de opleiding vordert, staan de professionele houding en de 'eigen stem' als toegepast filosoof steeds meer centraal, ook in de toetsing van de eindwerken.
- 3) Een docentgedreven organisatie. Onderwijs en onderwijsvisie worden gedragen door ervaren professionals: filosofen die ook zelf actief zijn als adviseur, onderzoeker, docent, programmamaker of gespreksleider.
- 4) De HTF als leerwerkgemeenschap. De HTF richt zich op onderwijs waarin werken en leren nauw met elkaar verweven zijn. De HTF-locatie functioneert daarbij als werkplaats waar studenten, docenten en alumni met elkaar vaardigheden oefenen, toepassingsmogelijkheden ontwikkelen en opdrachten uitvoeren. De verwevenheid van werken en leren is onder meer zichtbaar in de vele oefensessies, symposia en activiteiten binnen de Denk- & Doen-community en het HTF Denkhuis, de werkplaats van de HTF.

Het panel stelt vast dat de visie van de HTF herkenbaar in het onderwijs is terug te zien. De nadruk op de beroepspraktijk is onder meer terug te zien in een stevig aandeel casuïstiek, waardoor studenten vanaf dag één de toepassing van filosofische inzichten kunnen oefenen. De holistische kijk op filosofie is vertaald in een brede vorming: studenten ontwikkelen zich tot allround filosofieprofessionals met morele, maatschappelijke, culturele, persoonlijke én analytische bagage.

Het panel merkt tevens op dat de opleiding er goed in is geslaagd om het onderwijs te laten dragen door ervaren professionals. Door het combineren van onderwijs- en praktijkrollen, brengen de docenten hun beroepspraktijk direct het lokaal in en slaan ze een brug tussen theorie en beroepspraktijk. De korte verbindingen en de horizontale organisatie dragen sterk bij aan intensieve docent-student relaties. Tenslotte merkt het panel op dat de leerwerkgemeenschap door studenten als zeer positief wordt ervaren: studenten ervaren het onderwijs op de HTF nadrukkelijk als iets wat ze samen doen.

Instroom

De HTF is toegankelijk voor studenten die minimaal over een havo- of mbo-4-diploma beschikken. De praktijk leert dat de opleiding met deze instroomeisen twee doelgroepen bedient: havisten of mbo-ers met een bovengemiddelde interesse in filosofie, en professionals die toegepaste filosofie willen gebruiken om in hun huidige werk verdieping aan te brengen. Het panel is van mening dat de toelatingseisen realistisch en passend zijn. Volgens de studenten die het panel sprak is het niveau van de opleiding 'goed te doen'. Het panel constateert tevens dat de instroomeisen tot een zeer diverse studentenpopulatie leiden. Tijdens de visitatie bleek dat de studenten deze diversiteit over het algemeen als zeer positief ervaren. De mix tussen werkende en niet werkende studenten en de grote variatie in leeftijd, achtergrond en beroepservaring zorgt voor veel verschillende invalshoeken en een goede wisselwerking tussen de studenten.

Docententeam

De opleiding wordt verzorgd door een uitgebreid en divers team van docenten. De docenten dekken een breed scala aan filosofische specialismen en zijn in de meeste gevallen naast hun onderwijsaanstelling in het werkveld actief. De docenten brengen hierdoor veel actuele kennis, ervaring en netwerk-contacten mee in voor de studenten relevante werkgebieden zoals journalistiek, film en beeldende kunst, bestuur en governance, beleid of onderwijs.

De afgelopen jaren heeft de HTF ingezet op versterking van het docententeam. De opleiding heeft hiermee gehoor gegeven aan de kritiek van een eerder auditpanel. Dit panel merkte in 2019 op dat de omvang van het docententeam op termijn mogelijk een probleem kon worden vanwege overbelasting. De HTF heeft de omvang van het docententeam sindsdien uitgebreid naar 4,2 fte. Het panel stelt vast dat de HTF de deskundigheden van de docenten beter over het programma heeft verspreid. Het onderwijsteam is gegroeid en verjongd en de diversiteit in zowel leeftijd, achtergrond, opleiding en gender is de afgelopen jaren toegenomen. Het panel signaleert wel dat er binnen het docententeam veel docenten met een relatief kleine aanstelling actief zijn, waardoor het gevaar van

versnippering op de loer ligt en het soms moeilijk is om in het docententeam de eenduidigheid van handelen te bewaken.

De HTF stelt hoge eisen aan haar docenten. Alle docenten van de HTF hebben in de regel een masterdiploma in de filosofie en een geschikte onderwijsbevoegdheid (inclusief kwalificatie examinering), of hebben aangetoond ten minste op dat niveau te functioneren. Veruit de meeste docenten beschikken tevens over (langjarige) relevante beroepservaring. Het panel merkt op dat de docenten niet alleen veel kennis meenemen, maar ook zeer betrokken zijn bij hun studenten. Uit de gesprekken met studenten kwam duidelijk naar voren dat de docenten hen op alle mogelijke wijzen ondersteunen en, waar nodig, ook meedenken bij persoonlijke omstandigheden. De docenten zijn laagdrempelig benaderbaar en responsief en de studenten hebben het gevoel dat er meestal goed naar hun vragen of wensen wordt geluisterd.

Naast het verzorgen van lessen verrichten veel docenten ook managementtaken. De HTF heeft gekozen voor een platte organisatiestructuur, waarin lespraktijk, organisatorische- en managementtaken nauw in elkaars verlengde liggen. Het panel is positief over dit organisatie-model, maar merkt wel op dat deze werkwijze er toe kan leiden dat veel docenten een relatief zwaar takenpakket hebben. Tijdens de visitatie kwam naar voren dat veel docenten hun werk als uitdagend ervaren, maar de werkdruk 'niet onredelijk' vinden. Uit een van de gesprekken bleek wel dat de grens tussen werk en vrije tijd soms vervaagt, zeker als het gaat om het lezen van vakliteratuur. Het paneel raadt de opleiding aan om de werkdruk van docenten goed te blijven monitoren.

Professionalisering

De HTF hecht er veel waarde aan dat docenten zich blijven ontwikkelen. Volgens het zelfevaluatie-rapport leren de docenten veel van elkaar en scholen ze zich voortdurend bij, en wordt dit proces 'waar mogelijk' door de HTF gefaciliteerd. Uit de gesprekken tijdens de visitatie bleek dat de opleiding regelmatig middelen vrijmaakt voor docenten die een relevante cursus willen volgen, maar dat dit vrijwel altijd op eigen initiatief gebeurt. Het panel merkt op dat de meeste docenten zzp'ers zijn, die zelf verantwoordelijk zijn voor het up-to-date houden van hun kennis. Het panel is niettemin van mening dat de opleiding meer aandacht mag besteden aan de professionele ontwikkeling van de docenten. Het panel geeft de opleiding als aanbeveling om gericht na te denken over een opleidingsaanbod dat docenten helpt om hun kennis up-to-date te houden.

Tijdens de visitatie bleek ook dat de HTF ernaar streeft dat docenten een Basiskwalificatie Examinering (BKE) behalen, maar dat de hogeschool hier geen harde eisen aan verbindt. Volgens de opleiding hebben eerste- en tweedegraads docenten voldoende vakdidactische kennis in huis voor het maken van valide toetsen en wisselen ze in het vakgroepoverleg veel kennis uit over toetsing en examinering. Het panel kan deze redenering volgen, maar adviseert de HTF om de BKE-certificering in elk geval op de agenda te zetten, zodat de opleiding hierin een weloverwogen keuze kan maken.

Begeleiding

De opleiding biedt studenten verschillende vormen van begeleiding. In de opleiding is een sleutelrol weggelegd voor de docenten en docent-assistenten. Zij vormen het eerste aanspreekpunt van een student en begeleiden hem of haar bij het vormgeven van zijn dagelijkse leerproces. Studenten die behoefte hebben aan extra ondersteuning, kunnen aankloppen hun mentor, maar kunnen ook terecht bij de studietoelichting van hun afstudeerrichting. De coördinator houdt de studievoortgang van elke student in de gaten, en adviseert de directie na het eerste jaar over studiekeuze en voortzetting van de studie. Tenslotte beschikt de HTF over een vertrouwenspersoon voor zowel studenten als personeel.

Het panel stelt vast dat de HTF studenten intensieve begeleiding biedt, waardoor de kans op uitval en studieoverstapting klein is. Door de kleinschaligheid en de korte lijnen zijn docenten en studietoelichters zeer gemakkelijk benaderbaar. Tijdens de visitatie bleek zelfs dat de begeleiding van studenten soms nog intensiever is dan in de zelfevaluatie beschreven staat. In een van de gesprekken kwam het voorbeeld langs van een student die keer op keer voor een toets zakte, maar er door de voortdurende betrokkenheid van een docent toch in slaagde om het betreffende onderdeel af te ronden. Volgens de studenten is dit voorbeeld illustratief voor de begeleiding die de HTF biedt. Uit de gesprekken kwam ook naar voren dat studenten zich in hoge mate eigenaar voelen van hun eigen leerproces. De opleiding biedt de studenten volop ruimte om de aangereikte kennis en vaardigheden toe te spitsen op hun eigen praktijksituatie. De docenten bieden soms in hoge mate maatwerk om een student in dit leerproces verder te brengen. Het panel stelt dan ook vast dat de opleiding in hoge mate *student-centered* is.

Informatievoorziening

De HTF besteedt veel aandacht aan informatievoorziening. Het panel constateert dat de studiegidsen zeer uitgebreid en verzorgd zijn, en dat de HTF de onderbouwing en theoretische grondslagen van het onderwijs goed heeft doordacht. Het viel het panel wel op dat de didactische en pedagogische missie van de HTF erg uitvoerig in het informatiedossier beschreven zijn, en dat de informatie hier en daar wat te overvloedig is. Het panel vond het veelzeggend dat het Zelfevaluatie-rapport met een lengte van 33 pagina's aanzienlijk langer was als de voorgeschreven lengte van 20 pagina's. De omvangrijke informatiestroom wordt ook aangestipt in het

informatiedossier. Volgens het Zelfevaluatierapport zorgt de grote betrokkenheid van alle geledingen voor een grote hoeveelheid beschikbare informatie, die soms voor extra werkdruk zorgt. Het panel raadt de opleiding aan om de informatiestroom in de toekomst nadrukkelijker af te stemmen op de behoefte van de ontvangers.

Conclusie

Samenvattend is het panel van mening dat de onderwijsomgeving goed is vormgegeven. Het programma is breed en gevarieerd en biedt studenten veel gelegenheid tot het oefenen van praktische vaardigheden. De docenten zijn zeer betrokken en uiterst gemotiveerd om de studenten verder te helpen in hun professionele en persoonlijke ontwikkeling en de begeleiding heeft een duidelijk *student-centered* karakter. Het panel oordeelt positief over standaard 2

Standaard 3 – Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

De toetsing van de ba TF is gebaseerd op vier uitgangspunten. De opleiding ziet de praktijk als de ultieme toets, gaat ervan uit dat toetsen het leer- én vormingsproces stimuleren en dat toetsing plaatsvindt in, met en buiten de leerwerkgemeenschap. Tenslotte gaat de opleiding uit van het principe dat docenten zelf, in gezamenlijkheid, verantwoordelijk zijn voor de beoordeling. De opleiding geeft de docenten veel professionele ruimte om de toetsing in te richten, maar gaat ervan uit dat dit altijd in professionele afstemming met collega's gebeurt, door middel van peer review, docentenberaad, vakgroepoverleg en kalibraties.

De ba TF hanteert een breed scala aan toetsvormen, zoals essay, groepsopdracht, portfolio, retorische voordracht, speech, take-home tentamen en onderzoeksverslag. In de hoofdfase zijn veel toetsen ingebed in realistische beroepscontexten: een adviesrapport voor een schoolbestuur, een socratisch gesprek met een klas of een beleidsnotitie voor een maatschappelijke organisatie. Om het niveau en de validiteit van de toetsing te bewaken, voert de opleiding jaarlijks kalibraties uit, die afwisselend betrekking hebben op de reguliere toetsen en de eindwerkstukken.

Het panel is positief over de toetsing. De toetsing is voldoende gevarieerd, ondersteunt het leerproces van de studenten, en ook de kwaliteit en effectiviteit van de toetsing worden periodiek herijkt: docenten en examencommissie buigen zich jaarlijks in een eigen kalibratiesessie over de kwaliteit van toetsen of eindwerken. De opleiding heeft goed in beeld hoe zij het hbo-niveau bewaakt, de toetsing sluit goed aan op de beoogde leerresultaten en speelt in op de toenemende zelfstandigheid die de opleiding van toekomstige beroepsbeoefenaars verwacht.

Examencommissie

Het panel had een verhelderend gesprek met de examencommissie (EC). De EC borgt de kwaliteit van de tentamens en examens, adviseert de opleiding bij het vaststellen van het toetsbeleid en is verantwoordelijk voor het aanwijzen van examinatoren. De EC komt twee keer per jaar bij elkaar en koppelt haar bevindingen aansluitend terug aan de directie. Daarnaast voert zij regelmatig kalibraties uit waarin zij het eindniveau van de ba TF vergelijkt met dat van andere hbo-opleidingen, zoals de Hogeschool Utrecht. Ook bij het versterken van de onderzoeksleerlijn heeft de EC zich georiënteerd op de eisen die andere hbo-opleidingen aan het opzetten en uitvoeren van onderzoek stellen.

Het panel is positief over de rol van de examencommissie. Uit het informatiedossier en de gesprekken bleek duidelijk dat de examencommissie zich opstelt als een *critical friend*, die de opleiding op proactieve wijze met adviezen ondersteunt. Mede op advies van de examencommissie heeft de opleiding de rubric met beoordelingscriteria voor de eindwerken aangepast, is de becijfering van de eindwerkstukken aangepast en zijn de jaarlijkse kalibraties door docenten een standaard onderdeel geworden van de opleiding. Het panel raadt de opleiding wel aan om meer mensen bij de examencommissie te betrekken die actief zijn in het onderwijs, zodat de link tussen docententeam en EC steviger wordt.

AI

Een belangrijke ontwikkeling in toetsing en examinering is de opkomst van generatieve AI zoals Chat GPT en Copilot. Hoewel de hogeschool generatieve AI aanvankelijk vooral als een bedreiging zag, heeft zij inmiddels ook volop oog voor de kansen die de toepassing van AI biedt. In een aantal vakken zoals onderzoekkunde, maken docenten doelgericht gebruik van generatieve AI. Volgens de opleiding heeft dit een tweeledig doel: studenten leren hoe ze generatieve AI als gereedschap kunnen gebruiken en oefenen, mede aan de hand van suggesties van ChatGPT, met het formuleren van een goede onderzoeksvraag. De HTF hanteert daarbij als richtlijn dat studenten het gebruik van AI goed verantwoorden en hun chatgeschiedenis bijhouden, zodat de opleiding goed kan zien voor welke onderdelen een student generatieve AI heeft ingezet.

De HTF is zich scherp bewust van het feit dat ontwikkelingen op het gebied van AI razendsnel verlopen. Om hier zo goed mogelijk op in te kunnen spelen, heeft de HTF een permanente AI-werkgroep ingesteld, bestaande uit de AI-coördinator, de directeur Onderwijs en een student. Deze werkgroep voert risicoanalyses uit van toetsvormen, adviseert docenten en onderhoudt de HTF-brede communicatie over GenAI. Het panel is van mening dat de opleiding hiermee goed anticipeert op de impact die AI heeft op onderwijs en toetsing.

Afstudeerprogramma

In het vierde jaar ronden studenten van beide afstudeerrichtingen hun opleiding af met een concrete filosofische bijdrage, die ze voor een (meestal niet-filosofisch geschoolde) opdrachtgever moeten uitvoeren. Het afstudeerwerkstuk bestaat uit een beroepsproduct, een verantwoordingverslag en een eindgesprek en wordt beoordeeld door een eerste beoordelaar – meestal een docent uit de vakgroep waarbinnen een student afstudeert - en een tweede beoordelaar, die tijdens het afsluitende eindgesprek als gespreksleider optreedt. Beide beoordelaars geven eerst afzonderlijk van elkaar een oordeel over Beroepsproduct en Verantwoordingsverslag. Vervolgens komen ze in collegiaal overleg tot een gezamenlijk oordeel in woorden en een cijfer. Het panel stelt vast dat de opleiding het vier-ogenprincipe goed toepast. De inhoud, richtlijnen en procedure van het afstudeerprogramma staan helder in de Studiehandleiding Afstuderen beschreven.

Bij het doornemen van de eindwerken merkte het panel wel twee belangrijke verbeterpunten op. Het panel stelt allereerst vast dat HTF vaak hoge tot zeer hoge cijfers geeft. Het panel merkt bovendien op dat de cijfers van de bestudeerde eindwerken in een aantal gevallen niet overeenstemden met de kwaliteit van het werk. Het probleem van de hoge cijfers werd in 2017 al door een visitatiepanel gesignaleerd en was de afgelopen jaren regelmatig onderwerp van gesprek bij de HTF. Volgens de opleiding zijn de hoge cijfers voor een belangrijk deel het gevolg van het feit dat het oordeel van de praktijkbegeleider tot voor kort zwaar meewoog. De praktijkbegeleider maakt de student intensief op de werkvloer mee, is getuige van zijn of haar groei als professional én persoon en is hierdoor vaak geneigd om de studenten erg positief te beoordelen.

Om de beoordeling van de eindwerken evenwichtiger en realistischer in te richten, heeft de opleiding recent een aantal verbeteringen doorgevoerd. De belangrijkste maatregel is dat praktijkbegeleiders hun oordeel niet meer in de vorm van een cijfer geven, maar alleen nog kunnen kiezen uit 'niet voldaan', 'voldaan' en 'in hoge mate voldaan'. Volgens de HTF heeft het oordeel van de praktijkbegeleider bovendien duidelijker het karakter gekregen van een advies, waardoor het ook minder meeweegt in het eindcijfer. Het panel is positief over deze maatregel, maar merkt op dat de hoge cijfers deels ook op het conto van de eerste beoordelaar komen. Het panel signaleert verder dat in de studiehandleiding nog steeds staat aangegeven dat de beoordeling van de praktijkbegeleider 'zwaar weegt'. Het panel merkt op dat de praktijkbegeleider niet examenbevoegd is en de leerdoelen en toetsingscriteria van de opleiding meestal onvoldoende kent om een gefundeerd oordeel te kunnen vellen over de filosofische groei van een student. Zij raadt de opleiding dan ook aan om de rol van de praktijkbeoordelaar scherper te begrenzen.

De opleiding heeft er ook voor gekozen om het aandeel van het eindgesprek in het eindcijfer te verkleinen. In het recente verleden kon een student een matig of net niet voldoende eindwerk 'compenseren' met een overtuigende presentatie. Mede naar aanleiding van kritiek van de examencommissie heeft de opleiding ervoor gekozen om het accent sterker op het eindwerk zelf te leggen, en het aandeel van het eindgesprek van twee punten terug te brengen naar een halve punt. Het panel is van mening dat door deze maatregel het eindwerk zelf meer gewicht heeft gekregen.

Als tweede kritiekpunt stelt het panel vast dat er grote verschillen zijn in de wijze waarop verschillende docenten hun oordeel onderbouwen. Van een aantal eindwerken die het panel onder ogen kreeg, ontbrak elke toelichting op het gegeven cijfer, of beperkte de onderbouwing zich tot een summiere toelichting op een of twee beoordelingscriteria. Het panel kreeg hierdoor geen inzicht in de vraag hoe het cijfer was onderbouwd en kon ook niet beoordelen of het cijfer voor de betreffende student navolgbaar was.

De opleiding heeft dit kritiekpunt zelf ook opgemerkt en een aantal maatregelen doorgevoerd om de beoordelingen beter navolgbaar in te richten. De opleiding heeft de studiehandleiding herzien en de beoordelingscriteria in de rubric voor de eindwerken aangescherpt. De opleiding hanteert vanaf het studiejaar 2025/2026 bovendien het uitgangspunt dat docenten verplicht zijn om bij de beoordeling van de eindwerken alle onderdelen van de rubric in te vullen.

Het panel stelt vast dat de verbetermaatregelen een belangrijke stap in de goede richting zijn. De nieuwe studiehandleiding vormt een solide basis voor de beoordelingen en de aangepaste werkwijze stimuleert docenten om elk onderdeel separaat te benoemen en te onderbouwen. De aanpassingen lijken ook hun vruchten af te werpen in de onderwijspraktijk. Volgens de studenten die het panel sprak, zijn de meeste docenten zich scherper bewust van het belang van een goede onderbouwing. In de meest recente beoordelingen kregen de studenten meer inzicht in de wijze waarop hun cijfer tot stand is gekomen.

Het panel is desalniettemin van mening dat eisen die de opleiding aan de kwaliteit van het eindwerk stelt, nog duidelijker in de rubric kunnen worden uitgewerkt. Het panel stelt vast dat de opleiding aan het filosofisch gehalte van de eindwerken twee criteria verbindt: *de mate waarin filosofische reflectie en/of gedachtegoed zinvol en begrijpelijk is ingezet* en *de mate waarin het Beroepsproduct in de organisatie en/of het werkveld heeft aangezet tot reflectie*. Naar het oordeel van het panel zijn deze criteria echter niet scherp omlijnd, waardoor ze veel ruimte voor interpretatie laten. Het panel merkt tevens op dat de opleiding bij de criteria geen minimumeis heeft geformuleerd. Het panel

geeft de opleiding daarom als aanbeveling om de beoordelingscriteria verder aan te scherpen en hierbij een minimumeis te overwegen.

Als laatste punt stelt het panel vast dat er binnen het docententeam verschillende opvattingen bestaan over de wijze van beoordelen. Tijdens de visitatie bleek onder meer dat sommige docenten bij het toekennen van een cijfer niet alleen naar het specifieke eindwerk kijken, maar in hun beoordeling ook veel gewicht toekennen aan de ontwikkeling die een student heeft doorgemaakt. Het panel heeft waardering voor het feit dat de HTF docenten ruimte geeft om hun eigen accenten te leggen en de beoordelingsformulieren niet als een 'afvinklijstje' te gebruiken. Het panel geeft de opleiding niettemin als aanbeveling om te borgen dat er in het docententeam sprake is van een eenduidige wijze van beoordelen. Het panel adviseert de opleiding tevens om goed in kaart te brengen of het verplicht invullen van de rubric bijdraagt aan een uniforme wijze van beoordelen en navolgbare cijfers

Conclusie

Samenvattend is het panel van mening dat de toetsing van voldoende niveau is. De toetsen zijn gevarieerd, stimuleren het leerproces van de studenten en sluiten goed aan op de beoogde beroepscompetenties. De examencommissie neemt een sterke positie in als *critical friend* en de opleiding anticipeert op realistische wijze op de toenemende impact van AI. Het panel is wel van mening dat de beoordeling van de eindwerken in een aantal opzichten beter kan. Zij merkt echter op dat de opleiding recent een aantal maatregelen heeft genomen die de kwaliteit van de beoordeling ten goede moeten komen. Het panel is daarom van mening dat standaard drie voldoet.

Standaard 4 – Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

Oordeel

Voldoet ten dele.

Bevindingen en overwegingen

Het werkveld is positief over de stagiairs, afstudeerders en alumni van de ba TF. De studenten die de opleiding hebben afgerond, vinden hun weg naar een brede arbeidsmarkt, zijn conceptueel en theoretisch goed onderlegd, en kunnen met hun filosofische kwaliteiten vaak een belangrijke bijdrage leveren aan transitie rondom thema's als diversiteit, ethiek, kansongelijkheid en duurzaamheid.

Ook de afstudeerrichting Onderwijs voorziet in een belangrijke actuele behoefte. Volgens de vertegenwoordigers van het werkveld speelt de HTF met het opleiden van tweedegraads leraren filosofie of burgerschap in op een duidelijk hiaat in het filosofie-onderwijs. De koppeling met burgerschap wordt door het werkveld als een sterke keuze gezien. Uit een van de gesprekken kwam wel naar voren dat de onderwijsspecialisatie studenten weliswaar goed voorbereidt op een functie als tweedegraads docent, maar nog te weinig aandacht heeft voor de vraag hoe de onderwijstaken van toekomstige professionals aansluiten op het programma van een eerstegraads docent. Het panel raadt de opleiding dan ook aan om hier in het programma meer aandacht aan te besteden.

Ook de alumni die panel sprak, kijken met een positief gevoel terug op de opleiding. Volgens de alumni heeft de ba TF hen filosofische kennis en vaardigheden aangereikt die in veel gebieden toepasbaar zijn en aantoonbare meerwaarde hebben bij het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. De alumni voelen zich goed toegerust om in hun organisatie een gesprek op gang te brengen over onderwerpen zoals ethiek, rechtvaardigheid of de verdeling van baten en lasten, maar kunnen hun vaardigheden ook inzetten voor het uitfilteren en bevragen van vooronderstellingen en aannames.

Het panel stelt vast dat de bacheloropleiding het vak toegepaste filosofie een brede maatschappelijke relevantie heeft gegeven. Zowel de specialisaties Onderwijs als Toegepast Filosoof tonen hun grote meerwaarde op de arbeidsmarkt. Uit de contacten die de HTF met alumni onderhoudt blijkt dat afgestudeerden veelal werk vinden dat aansluit bij hun opleiding, in loondienst of als zzp'er in een eigen beroepspraktijk. Studenten die al in de beroepspraktijk werkzaam waren, kunnen vaak doorgroeien naar taken en verantwoordelijkheden die aansluiten bij hun opleiding aan de HTF.

Uit de gesprekken met opleiding en studenten blijkt tevens dat de doorstroom naar vervolgonderwijs heel soepel verloopt. Een aantal studenten besluit na het afronden van de bachelor door te stromen naar de professionele masteropleiding van de HTF, maar sommige studenten maken ook de stap naar een universitaire studie Filosofie. Uit de contacten die de opleiding met alumni onderhoudt blijkt dat deze overstap zowel inhoudelijk als qua niveau zonder problemen verloopt.

Kwaliteit eindwerken

Als onderdeel van de beoordelingsprocedure heeft het panel de afstudeerdossiers (inclusief ingevulde beoordelingsformulieren) bestudeerd van vijftien studenten. Bij de totstandkoming van deze steekproef heeft het panel rekening gehouden met de verhouding tussen de beide afstudeerrichtingen, maar ook gekeken naar spreiding in eindcijfer en afstudeerjaar. De eindwerken zijn stuk voor stuk gelezen en geanalyseerd door twee of meer panelleden, die onafhankelijk van elkaar tot een oordeel zijn gekomen. Het merendeel van de eindwerken is zelfs door drie of meer panelleden ingezien.

De eindwerken laten een grote variatie zien, in onderwerpkeuze, aanpak, invalshoek en toepassingsgebied. Het panel is van mening dat deze variatie illustratief is voor de breedte van het vakgebied. De eindwerken maken duidelijk dat studenten hun kennis en vaardigheden in zeer uiteenlopende disciplines kunnen inzetten en dat toegepaste filosofie in veel verschillende beroepsomgevingen een toegevoegde waarde kan hebben.

Het panel is wel van mening dat de gemiddelde kwaliteit van de bestudeerde eindwerken onvoldoende is. Dit uit zich met name in twee kwaliteitsaspecten. Het panel is allereerst van mening dat de uitwerking en onderbouwing van de toegepaste filosofie in een aantal eindwerken nog onvoldoende gestalte krijgt. Het panel vindt met name dat de studenten in hun eindwerken onvoldoende blijken te geven van 'conceptueel denken' en 'argumenteren', twee van de zeven vaardigheden die centraal staan in de Vaardighedengids van de HTF. De studenten proberen in hun probleemstelling duidelijk de link met de praktijk te maken, maar dragen daarbij naar de mening van het panel onvoldoende filosofische 'bouwstenen' aan, zoals een duidelijke goede definitie van de toegepaste filosofische concepten, een goede onderbouwing van het filosofisch kader of de gekozen invalshoek, en het uitdiepen van

filosofische referenties of bronnen. Het panel stelt vast dat hierdoor de twee belangrijkste criteria van de eindbeoordeling, het toepassen van filosofische kennis en vaardigheden en 'het aanzetten tot filosofische reflectie' onvoldoende in de eindwerken worden aangetoond.

Tijdens de visitatie heeft het panel deze bevinding uitvoerig met de opleiding besproken. Uit de gesprekken kwam onder meer naar voren dat de opleiding in haar beoordeling nadrukkelijk een onderscheid maakt tussen de twee schriftelijke onderdelen van elk eindwerk: het beroepsproduct en het verantwoordingsverslag. Volgens de opleiding wordt het beroepsproduct in principe geschreven voor niet-filosofen: een student filosofie moet hierin kunnen uitleggen waarom een filosofische benadering meerwaarde heeft. De filosofische onderbouwing van het eindwerk is vooral terug te vinden in het verantwoordingsverslag. Het panel volgt deze redenering, maar stelt wel vast dat ook in een aantal verantwoordingsverslagen de filosofische basis onvoldoende op orde is. Het panel merkt tevens op dat juist het beroepsproduct zich bij uitstek leent om te toetsen of een student de kern van de opleiding beheerst: het toepassen van filosofie in de beroepspraktijk. Het panel geeft de opleiding dan ook in overweging om meer gewicht toe te kennen aan het aandeel filosofie in het beroepsproduct.

Als tweede punt miste het panel in een aantal eindwerken een goede onderbouwing en verantwoording van de onderzoekskundige aanpak, beginnend met een scherpe en begrensde formulering van probleem- en vraagstelling. Het panel zag in veel eindwerken onvoldoende terug hoe studenten tot een probleemstelling zijn gekomen, welke onderzoeksmethodiek ze hebben gekozen en hoe hun onderzoek bijdraagt aan een navolgbare conclusie.

Als laatste punt merkt het panel op dat studenten voorafgaand het uitvoeren van de eindopdracht een formulier Plan van Aanpak Afstuderen moeten invullen, maar dat in het afstudeerproces geen go/no-go moment is ingebouwd. Het panel is van mening dat zo'n beslismoment de opleiding kan helpen om een minimale onderzoeksmatige en filosofische kwaliteit te waarborgen. Zij geeft de opleiding dan ook in overweging om in dit proces een beslismoment af te spreken.

Het panel is zich ervan bewust dat de bestudeerde eindwerken onderdeel zijn van een steekproef, waarin het effect van een aantal belangrijke verbetermaatregelen nog niet is terug te zien. Het panel is niettemin van mening dat de opleiding nog onvoldoende systematisch weet te borgen dat er in de eindwerken sprake is van een adequate filosofische inbedding en verdieping van het toegepaste onderzoek.

Het panel is dan ook van mening dat standaard 4 ten dele voldoet. Zij stelt daarbij de volgende voorwaarde: borg dat de voor de opleiding relevante kwaliteitsaspecten afdoende in alle eindwerken tot uitdrukking komen. Besteed hierbij in het bijzonder aandacht aan een duidelijke vraagstelling, een verantwoording van de ingezette onderzoeksmethodiek en een adequate filosofische inbedding en verdieping van het toegepaste onderzoek. Het panel verbindt aan deze voorwaarde een periode van maximaal één jaar

Conclusie

Samenvattend is het panel van mening dat standaard 4 ten dele voldoet. De werkveldvertegenwoordigers zijn enthousiast over de opleiding en studenten van beide specialisaties vinden hun weg in een breed werkveld. Ook de alumni kijken terug op een gevarieerde opleiding, die hen goed heeft voorbereid op de beroepspraktijk. Het panel stelt echter vast dat de eindwerkstukken gemiddeld tekort schieten als het gaat om onderzoekskundige kwaliteit en filosofische verdieping. Het panel komt daarom tot het oordeel 'voldoet ten dele'.

Standaard 5: Voorzieningen

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

De ba TF opleiding werd tot voor kort verzorgd op onderwijslocaties van het ROC Midden Nederland en MBO Utrecht. Sinds december 2024 beschikt de HTF over een eigen onderwijslocatie vlakbij Utrecht Science Park. De HTF heeft hier onder meer de beschikking over een goede hoorcollegezaal, verschillende lokalen en werkruimtes waar docenten, coördinatoren en directieleden overdag kunnen werken.

Het panel stelt vast dat de opleiding er met de verhuizing sterk op vooruit is gegaan. Het nieuwe gebouw voorziet in vaste ontmoetingsplekken, werk- en collegeplekken en de toegang tot het gebouw is niet langer gelimiteerd tot een beperkt aantal uren. De studenten hebben hierdoor meer mogelijkheden om elkaar buiten de lessen om te ontmoeten, aan een opdracht te werken of deel te nemen aan een van de activiteiten die de HTF buiten het onderwijsprogramma organiseert.

Uit het gesprek met de studentengroep blijkt dat ook studenten erg tevreden zijn met de nieuwe locatie. De leer-, werk- en overlegplekken bieden voldoende ruimte voor individuele en groepsopdrachten, faciliteiten, maar voorzien ook in een ontmoetingsfunctie. De online leeromgeving is logisch en overzichtelijk ingericht, biedt goede mogelijkheden om vanuit huis te werken of chatgroepen aan te maken waarin studenten tijdens een onderwijsmodule ervaringen en kennis kunnen uitwisselen.

Het panel merkt ook op dat de verhuizing de opleiding veel mogelijkheden heeft gegeven om in aanvulling op het onderwijsprogramma activiteiten te ontplooiën, zoals lezingen, symposia en workshops. Een deel van deze activiteiten vindt plaats in het HTF Denkhuis, een platform waar de hogeschool zowel vraag- als aanbodgericht filosofische trainingen kan aanbieden, en waar studenten, samen met deskundigen uit het werkveld aan concrete projecten kunnen werken.

Ook in het DenkLab, de netwerk- en ontmoetingsplek van de HTF, kunnen deelnemers bestaande en nieuwe praktisch-filosofische werkvormen oefenen, elkaar ontmoeten en ervaringen uitwisselen. De HTF speelt hiermee ook in op de wens van studenten om vaker te oefenen met het toepassen van filosofische vaardigheden. Het panel constateert dat de extra-curriculaire activiteiten niet alleen bijdragen aan een rijke onderwijsomgeving, maar ook een belangrijke stimulans vormen voor het vormen van een community, waarin studenten, docenten, alumni, werkveldvertegenwoordigers en andere belangstellenden elkaar met regelmaat treffen. Het panel stelt vast dat de opleiding hiermee voor veel synergie zorgt en haar ambitie om 'meer te zijn dan een onderwijsinstelling' overtuigend waarmaakt.

Conclusie

Het panel is positief over de voorzieningen. De verhuizing naar de nieuwe onderwijslocatie biedt studenten en docenten meer mogelijkheden op het gebied van onderwijs en ontmoeting. Studenten en docenten zijn tevreden over de onderwijsfaciliteiten en de online leeromgeving. De nieuwe onderwijslocatie biedt bovendien volop kansen om een breed publiek aan te boren en het vakgebied van Toegepast Filosoof verder te ontsluiten. Het panel oordeelt positief over standaard 5.

Standaard 6: Kwaliteitszorg

De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

De HTF heeft de uitgangspunten voor haar kwaliteitsbeleid vastgelegd in een notitie met de titel 'Kwaliteit als vanzelfsprekendheid'. Volgens deze notitie legt de opleiding in haar beleid de nadruk op kwalitatieve instrumenten, eenvoud en overzichtelijkheid ('lean en mean'), gaat zij uit van een heldere rolverdeling en een platte organisatie en ziet zij goede docenten als dé drager van kwalitatief hoogstaand onderwijs. De opleiding huldigt bovendien het principe dat cultuur gaat voor structuur en inhoud voor regels.

De kwaliteitszorg van de HTF is gebaseerd op onderling verbonden PDCA-cycli, waarin geledingen als opleidingsmanagement, examencommissie, docententeam en vakgroepen kwaliteitsplannen opstellen, evalueren en uitvoeren. Het panel stelt vast dat medewerkers en studenten elkaar hierbij gemakkelijk weten te vinden. Door de kleinschaligheid van de organisatie en de platte organisatie zijn de lijnen zeer kort en kunnen problemen of verbeterpunten uit de dagelijkse onderwijspraktijk gemakkelijk naar managementniveau worden 'geëscaleerd'. Het feit dat veel docenten ook managementtaken verrichten, draagt hier sterk aan bij.

Bij het monitoren, borgen en verbeteren van kwaliteit zet de HTF verschillende kwaliteitsinstrumenten in, zoals peer review, kalibratiesessies van docenten en examencommissies, studenten-enquêtes en exitinterviews met afgestudeerden. Tijdens de visitatie bleek ook dat docenten soms de lessen van een collega bezoeken. Deze lesbezoeken vinden echter op eigen initiatief plaatsvinden en kennen geen gestandaardiseerde werkwijze, zoals het gebruik van een kijkwijzer.

Het panel stelt vast HTF een doorleefde kwaliteitscultuur kent. De opleiding laat zien dat zij goed in staat is om kritisch op haar eigen functioneren te reflecteren en de verschillende kwaliteitscycli leveren duidelijke verbeterpunten op. De adviezen van de examencommissie hebben geresulteerd in een herziene studiehandleiding en een aanpaste beoordelingssystematiek en de HTF heeft er, mede naar aanleiding van kritiek van derde- en vierdejaars studenten en alumni, voor gekozen om in de opleiding meer nadruk te leggen op het oefenen van vaardigheden.

Het panel signaleert wel dat de informele kwaliteitscultuur ook een keerzijde heeft. De opleiding geeft soms onvoldoende systematisch gevolg aan de laatste fase van de PDCA-cyclus: het omzetten van evaluaties in concrete acties. Het panel merkt tevens op dat de nadruk binnen de PDCA-cyclus sterk op planning en roostering ligt, waardoor de samenhang met andere kwaliteitsaspecten, zoals onderwijskwaliteit, docentprofessionalisering en studenttevredenheid soms ontbreekt. Het panel adviseert de opleiding dan ook om een aantal kwaliteitsprocessen wat formeler in te richten. Zij geeft de opleiding daarbij als aanbeveling om jaarlijks een kwaliteitsagenda op te stellen, waarin zij borgt dat de verschillende instrumenten en activiteiten op het gebied van kwaliteitszorg een samenhangend geheel vormen.

Studenten

De HTF streeft er naar studenten een belangrijke stem te geven in de kwaliteitszorg. De opleiding sluit elke module af met een uitgebreide online studenten-enquête, maar studenten kunnen ook meedenken en meepraten in een klankbordgroep. Uit de gesprekken die het panel met een aantal studenten voerde, bleek dat er goed naar de inbreng van deze klankbordgroepen wordt geluisterd, maar dat er ook in de dagelijkse onderwijspraktijk genoeg ruimte is om verbeterpunten naar voren te brengen. Tijdens de visitatie kwam onder meer naar voren dat studenten van de onderwijsrichting onvoldoende samenhang tussen de verschillende modules ervoeren. Naar aanleiding van deze kritiek heeft de vakgroep zich gebogen over een nieuwe opzet van het programma, waarin een aantal kleinere vakken zijn samengevoegd en de volgorde van de vakken is aangepast. Ook bij de vernieuwing van de onderwijsvisie heeft de opleiding de studenten in verschillende rondes om feedback gevraagd en hun feedback in het uiteindelijke document verwerkt.

Het panel constateert dat de opleiding de mening van studenten heel serieus neemt en hun feedback daadwerkelijk gebruikt bij het verbeteren van onderwijskwaliteit. Uit het gesprek met de studentengroep bleek wel dat studenten lang niet altijd zicht hebben op wat er met de resultaten van de enquêtes gebeurt. Het panel merkt tevens op dat de studenten-enquêtes meestal erg uitgebreid zijn, waardoor ze wellicht niet altijd worden ingevuld. Het panel raadt de opleiding aan om hier kritisch naar te kijken. Het panel adviseert de opleiding tevens om systematisch aan studenten terug te koppelen wat de opleiding met hun feedback heeft gedaan. Als laatste punt merkt het panel op

dat studenten tijdens de opleiding graag meer concrete voorbeelden zouden willen zien van wat je precies met de studie kan doen. De studenten vinden het heel positief dat de opleiding gebruik maakt van de kennis en ervaring van alumni, maar zouden graag zien dat alumni een grotere rol krijgen bij het belichten van toegepaste filosofie in de beroepspraktijk. Het panel adviseert de opleiding om hier meer aandacht aan te geven.

Alumni

De HTF beschouwt alumni nadrukkelijk als ambassadeurs van de opleiding, die beginnende studenten wegwijs kunnen maken. De hogeschool streeft er dan ook naar om alumni zoveel mogelijk bij haar wekelijkse activiteiten te betrekken. De alumni die het panel sprak zijn enthousiast over dit streven. Uit het gesprek kwam niettemin naar voren dat een aantal alumni sterker bij de opleiding betrokken zou willen worden. De alumni gaven aan onder meer aan dat ze behoefte hebben om vaker kennis en ervaring met andere alumni uit te wisselen en mee te denken over de verdere ontwikkeling van het vak. Het panel stelt vast dat er onder alumni veel animo is om met hun kennis en ervaring bij te dragen en verdere groei van de opleiding, maar dat de HTF dit potentieel nog onvoldoende benut. Zij raadt de opleiding aan hier om meer aandacht aan te besteden.

Als laatste punt merkt het panel op dat de HTF weliswaar in toenemende mate activiteiten buiten het onderwijsprogramma ontplooit, maar dat de hogeschool zich hierbij vooral op de eigen vakgroep en doelgroep richt. Volgens het panel liggen er kansen voor de HTF om zich sterker maatschappelijk te profileren. Het panel adviseert de opleiding om meer aansluiting te zoeken bij landelijke ontwikkelingen en de bredere Nederlandse context van het filosofieonderwijs.

Conclusie

Samenvattend is het panel van mening dat de opleiding haar kwaliteitszorg goed heeft vormgegeven. HTF kent een doorleefde kwaliteitscultuur, waarin medewerkers en studenten elkaar gemakkelijk kunnen vinden. De opleiding zet nadrukkelijk in op studentenfeedback, en luistert goed naar de kritiek van klankbordgroepen. Het panel vindt wel dat de HTF de formele kant van haar kwaliteitszorg verder mag versterken. Ondanks deze kanttekening oordeelt het panel positief over standaard 6.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel is van mening dat de HTF een relevante en veelzijdige opleiding heeft gerealiseerd, die studenten in staat stelt om filosofie betekenisvol in de beroepspraktijk toe te passen. De opleiding voorziet in een solide en goed samenhangend onderwijsprogramma, waarin veel ruimte is voor casuïstiek en voor het oefenen van vaardigheden. De docenten zijn in hoge mate betrokken en gekwalificeerd en bieden studenten begeleiding op maat. De toetsing is gevarieerd en ondersteunt het leerproces. Het werkveld en de alumni zijn zeer tevreden over de inhoud en het niveau van de opleiding. Het panel geeft de opleiding wel als voorwaarde om te borgen dat er in de eindwerken sprake is van een gedegen filosofische basis en goede onderbouwing van de onderzoekskundige aanpak.

Het panel beoordeelt vijf standaarden met een 'voldoet' en één standaard met een 'voldoet ten dele'. Op grond van de beslisregels van de NVAO komt het panel tot het eindoordeel 'positief onder voorwaarden' voor de bachelor Toegepast Filosoof.

Na instemming van de panelleden is dit rapport vastgesteld door de voorzitter op 25 november 2025.

6. AANBEVELINGEN

Naar aanleiding van de door het panel bestudeerde documentatie en het bezoek aan de opleiding komt het panel tot een beperkt aantal aanbevelingen.

- Denk kritisch na over een opleidingsaanbod dat docenten helpt om hun kennis up-to-date te houden.
- Scherp de beoordelingscriteria voor de eindwerken verder aan. Neem in overweging om hierbij een minimumeis te formuleren.
- Borg dat er in het docententeam sprake is van een eenduidige wijze van beoordelen.
- Stel jaarlijks een kwaliteitsagenda op, waarin wordt geborgd dat de verschillende instrumenten en activiteiten op het gebied van kwaliteitszorg een samenhangend geheel vormen.

Paneladvies over het verbeterplan m.b.t. de voorwaarde, zoals geformuleerd tijdens de accreditatie van de hbo bachelor Toegepast Filosoof van de Hogeschool voor Toegepaste Filosofie.

1 Voorgeschiedenis

Op 15 september 2025 heeft een NVAO-panel van deskundigen in het kader van de accreditatie bestaande opleiding een bezoek gebracht aan de bacheloropleiding Toegepast Filosoof van de Hogeschool voor Toegepaste Filosofie (HTF). Het panel concludeerde na dit bezoek dat vijf van de zes standaarden voldoen, maar verbond aan standaard 4 het oordeel 'voldoet ten dele'. Het panel heeft voor deze standaard een voorwaarde geformuleerd, waaraan de HTF voor 1 november 2026 moet voldoen.

Deze voorwaarde luidt als volgt:

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

Borg dat de voor de opleiding relevante kwaliteitsaspecten afdoende in alle eindwerken tot uitdrukking komen. Besteed hierbij in het bijzonder aandacht aan een duidelijke vraagstelling, een verantwoording van de ingezette onderzoeksmethodiek en een adequate filosofische inbedding en verdieping van het toegepaste onderzoek.

2 Verbeterplan

Op 18 oktober heeft de HTF een verbeterplan gepresenteerd, waarin zij aangeeft hoe zij aan de gestelde voorwaarde denkt te voldoen. In het verbeterplan presenteert de hogeschool een samenhangend pakket van maatregelen gericht op het versterken van twee kwaliteitsaspecten: het filosofisch gehalte van de eindwerken en de verantwoording en onderbouwing van het ingezette onderzoek. De HTF heeft de Studiehandleiding Afstuderen op een aantal punten herzien en de rubrics voor het Beroepsproduct en het Verantwoordingsverslag - de twee schriftelijke onderdelen van elk eindwerk - zijn aanzienlijk aangescherpt. De hogeschool heeft bovendien in het afstudeerproces een aantal duidelijke controlemomenten ingebouwd, waarin zij nagaat of studenten daadwerkelijk klaar zijn voor de volgende stap. Zo keurt de Coördinator Afstuderen het Plan van Aanpak voortaan alleen goed als de student scherp heeft wat er van hem/haar wordt verwacht, zijn studenten verplicht om deel te nemen aan intervisiebijeenkomsten en checkt de Coördinator Afstuderen of een docent Onderzoekskunde tussentijds of het onderzoek en de filosofische kwaliteit van het beoogde eindwerk 'op orde' zijn. Tenslotte heeft de HTF in het najaar een kalibratie-sessie met het docententeam geagendeerd. Tijdens deze kalibratie buigen de docenten zich over de eerste eindwerken die volgens de hernieuwde werkwijze tot stand zijn gekomen.

Het panel stelt vast dat de opleiding voortvarend met de kritiek uit het rapport aan de gang is gegaan. De aanpassingen in de studiehandleiding zorgen ervoor dat zowel studenten als beoordelaars beter weten aan welke vereisten een eindwerk moet voldoen. De opleiding heeft de filosofische kwaliteit veel nadrukkelijker als kwaliteitscriterium uitgelicht. Het panel merkt ook op dat het Plan van Aanpak meer gewicht heeft gekregen als basis voor het eindwerk. Mede hierdoor kan de opleiding scherper en planmatiger op de begeleiding van de student toezien. Ook de eis dat zowel het Beroepsproduct als het Verantwoordingsverslag voortaan met een voldoende moeten worden afgesloten, dragen bij aan de onderzoeks- en filosofische kwaliteit van het eindwerk.

Als laatste punt constateert het panel dat de voorgestelde verbeteringen voor een beter gestroomlijnd beoordelingsproces zorgen, maar dat de HTF docenten nog steeds de mogelijkheid geeft om in de beoordeling hun eigen accenten te leggen. In het aangepaste afstudeerproces is bovendien voldoende aandacht voor de collegiale afstemming tussen docenten, zowel procesmatig als inhoudelijk.

Het panel is zich er terdege van bewust dat de HTF de afgelopen anderhalf jaar al een aantal maatregelen heeft genomen die ervoor moeten zorgen dat studenten beter op het schrijven van een eindwerk zijn voorbereid, maar die ook moeten bijdragen aan een beter navolgbare beoordeling van de eindwerken. De HTF heeft de onderzoekkundige leerlijn versterkt, en de opleiding heeft duidelijker in de Handleiding Afstuderen vastgelegd welke eisen zij stelt aan de inhoud, de filosofische en onderzoeksvereisten van het Beroepsproduct en het Verantwoordingsverslag. De eerste en tweede beoordelaar zijn bovendien sinds kort verplicht om tijdens hun beoordeling de verschillende beoordelingscriteria na te lopen.

Het panel merkt op dat het effect van de eerder genomen maatregelen nog niet merkbaar was in de eindwerken die zij bij wijze van steekproef bestudeerde. Dat neemt niet weg dat zij de reeds inzette maatregelen als een belangrijke stap in de goede richting ziet. Volgens het panel vormen de maatregelen in het verbeterplan een aanzienlijke versterking van de eerder geïntroduceerde verbeterstappen. Het panel is van mening dat de HTF hierdoor voldoende garanties heeft ingebouwd om te borgen dat er in de eindwerken voldoende aandacht is voor de filosofische en onderzoeksmatige kwaliteit.

3 conclusie

Samenvattend is het panel van mening dat de HTF met haar verbeterplan de beoogde filosofische en onderzoeksmatige kwaliteit veel beter in het afstudeerprogramma heeft geëxpliciteerd en geborgd. De verbetermaatregelen zijn helder, bieden voldoende perspectief voor verbetering, en zijn ook gezien het beoogde tijdpad realistisch. Het panel adviseert dan ook positief over het verbeterplan van de HTF.

Scoretabel paneloordelen hbo-bacheloropleiding Toegepast Filosoof Hogeschool voor Toegepaste Filosofie	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3. Toetsing	voldoet
Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten	voldoet ten dele
Standaard 5. Voorzieningen	voldoet
Standaard 6. Kwaliteitszorg	voldoet
Algemeen eindoordeel	positief onder voorwaarden

Programma opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bacheloropleiding Toegepast Filosoof – Hogeschool voor Toegepaste Filosofie – 15 september 2025

Tijdstip	Onderwerp	Gesprekspartners
9.00 – 9.30	Inloop en ontvangst panel	
9.30 – 10.00	Vooroverleg panel	
10.00 – 10.30	Gesprek met het instellingsbestuur	Algemeen directeur HTF Directeur Bedrijfsvoering Directeur Onderwijs
10.30 – 10.45	Intern overleg panel	
10.45 – 11.45	Gesprek met vertegenwoordigers opleidingsmanagement en docententeam	Docent propedeuse, vakgroep Toegepaste Filosofie Studiecoördinator 1 ^e jaar Docent Docent Docent vakgroep Onderwijs Studiecoördinator Onderwijs Docent vakgroep Toegepaste Filosofie Studiecoördinator Toegepaste Filosofie Docent propedeuse, vakgroep Toegepaste Filosofie Docent vakgroep Onderwijs
11.45 – 12.00	Intern overleg panel	
12.00 – 13.00	Gesprek met leden Examencommissie en betrokkenen gerealiseerd niveau	Voorzitter Examencommissie Alumna Toegepaste Filosofie Lid Examencommissie en ambtelijk secretaris Alumnus Onderwijs Coördinator Afstuderen Praktijkopleider Toegepaste Filosofie (Belastingdienst) Praktijkopleider Onderwijs (Ithaka)
13.00 – 13.45	Intern overleg panel en lunch	
13.45 – 14.30	Gesprek met studenten	Student 2e jaar, Onderwijs Student 4e jaar, Toegepaste Filosofie Student 2e jaar, Toegepaste Filosofie Student 4e jaar, Toegepaste Filosofie

		Student 2e jaar, Onderwijs Student 3e/4e jaar, Toegepaste Filosofie
14.30 – 14.45	Intern overleg panel	
14.45 – 15.15	Gesprek met vertegenwoordigers werkveld en alumni	Lid werkveldcommissie Toegepaste Filosofie Lid werkveldcommissie Onderwijs Alumna Toegepaste Filosofie Alumna Toegepaste Filosofie Alumnus Toegepaste Filosofie Alumnus Onderwijs
15.15 – 15.35	Aanvullend gesprek	Studiecoördinator 1 ^e jaar Studiecoördinator Onderwijs Studiecoördinator Toegepaste Filosofie
15.35 – 17.15	Intern overleg en oordeelsvorming panel	
17.15 – 17.30	Terugkoppeling	

NB. In verband met de privacywetgeving zijn hier uitsluitend de functies/rollen van gesprekspartners opgenomen. De namen van de gesprekspartners zijn bij de secretaris van het auditpanel bekend.

Werkwijze panel

Bij de beoordeling van de bacheloropleiding Toegepast Filosoof is het panel uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland' (2024). In dit kader staan de standaarden omschreven die het panel bij een Accreditatie Bestaande Opleiding moet beoordelen, en staat ook omschreven welke criteria hierop van toepassing zijn.

De HTF heeft op 6 juni 2025 een informatiedossier aangeleverd, dat bestaat uit een Zelfevaluatie-rapport en 15 bijlagen. Naar aanleiding van dit dossier hebben de panelleden eerst individueel hun eerste indrukken en vragen geformuleerd, die door de secretaris in een compilatie zijn gebundeld. De voorzitter heeft tevens, op verzoek van de secretaris, een selectie gemaakt van de eindwerken die de opleiding ter beschikking heeft gesteld. Deze eindwerken zijn in eerste instantie over de panelleden verdeeld. Na een eerste leesronde heeft het panel ervoor gekozen om alle eindwerken dubbel, en in een aantal gevallen driedubbel, te lezen, door verschillende panelen die onafhankelijk van elkaar tot een oordeel zijn gekomen.

Op 1 september 2025 is het panel voor het eerst digitaal bij elkaar gekomen. Tijdens dit vooroverleg heeft de secretaris het verloop van de procedure geschetst en uiteengezet wat er van de panelleden wordt verwacht. Het panel heeft tevens in kaart gebracht wat de belangrijkste thema's en besprekspunten waren die zij tijdens de visitatie verder wilde onderzoeken. Het panel heeft tijdens het vooroverleg ook haar bevindingen gedeeld met betrekking tot de eindwerken. Naar aanleiding van het vooroverleg heeft de secretaris een vragenlijst opgesteld voor de verschillende gespreksrondes.

Op 15 september heeft het panel de opleiding bezocht en gesprekken gevoerd met achtereenvolgens directie, docenten en opleidingsmanagement, leden van de examencommissie, studenten, alumni en vertegenwoordigers van het werkveld. Tijdens deze gesprekken heeft het panel de vooraf geselecteerde thema's ter sprake gebracht, maar ook geprobeerd om zich een zo breed mogelijk beeld van de opleiding te vormen, zodat zij over elk van de standaarden een gefundeerd oordeel kon vellen.

Om studenten, docenten en andere betrokkenen de gelegenheid te geven om buiten het bezoekprogramma zaken onder de aandacht van het panel te brengen, heeft de HTF tevens een open spreekuur georganiseerd. Het panel constateert dat de opleiding dit spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht. Van het spreekuur is geen gebruik gemaakt.

Op basis van het informatiedossier, de eerste bevindingen, de gesprekken met de opleiding en intern panelberaad heeft het panel een eindoordeel geformuleerd, dat zij aan het einde van de audit tijdens een terugkoppeling aan de opleiding kenbaar heeft gemaakt. Het panel kwam tijdens deze terugkoppeling tot het oordeel 'voldoet onder voorwaarden'. Het oordeel van het auditpanel is vastgelegd in een conceptrapport dat voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden aan de opleiding is voorgelegd.

Beslisregels

Het auditpanel is uitgegaan van de beslisregels zoals die zijn geformuleerd in het Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland (2024) van de NVAO. Volgens deze beslisregels kan een panel per standaard het oordeel 'voldoet', 'voldoet ten dele' of 'voldoet niet' geven. Het eindoordeel over de opleiding luidt: 'positief', 'positief onder voorwaarden' of 'negatief'.

Voor een instelling zonder erkenning ITK gelden de volgende beslisregels:

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval *positief* indien alle standaarden voldoen.

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval *positief onder voorwaarden* indien Standaard 1 voldoet en maximaal drie standaarden een 'voldoet ten dele' scoren, waarbij het auditpanel het opleggen van voorwaarden adviseert.

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval *negatief* indien:

- een of meer standaarden 'voldoet niet' scoren
- standaard 1 'voldoet ten dele' scoort
- een tot drie standaarden 'voldoet ten dele' scoren, waarbij het auditpanel niet adviseert om voorwaarden op te leggen
- vier of meer standaarden 'voldoet ten dele' scoren.

- Zelfevaluatie rapport bacheloropleiding Toegepast Filosoof
- Werk leren maken van filosofie: missie en visie
- Toegepaste Filosofie getoetst: toetsbeleid bachelor
- Prompto ergo sum: beleidsnotitie GenAI
- Opleidings- en Competentieprofiel Toegepaste Filosofie
- Kwaliteit als vanzelfsprekendheid: notitie kwaliteitszorg
- Studiehandleiding Afstuderen Bachelor 2025-2026
- Onderwijs- en Examenregeling 2024-2025
- Studiegids Propedeuse 2024-2025
- Studiegids Toegepaste Filosofie 2024-2025
- Studiegids Onderwijs 2024-2025
- Studiegids Onderwijs 2024-2025
- Toetsmatrix 2024-2025
- Vaardighedengids HTF
- Stagegids BA-2024-2025
- Beleidsnotitie Werving en Selectie
- Uitstroomgegevens alumni juni '25

Op 23-4-2025 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de opleiding Toegepast Filosoof van de Hogeschool voor Toegepaste Filosofie, onder het nummer PA-2325. Deze opleiding behoort tot onderstaande visitatiegroep.

Naam visitatiegroep:	HBO Toegepast filosoof (uniek)
----------------------	--------------------------------

Onderstaand volgen beknopte functiebeschrijvingen van de panelleden die deelnamen aan het visitatiepanel van de in dit beoordelingsrapport beschreven opleiding.

- Agnes van der Linden (voorzitter), Onderwijskundig adviseur aan de Haagse Hogeschool. Eigenaar van onderwijsadviesbureau VanderLinden Consultancy in Zaltbommel;
- Gerard Drosterij, Docent lerarenopleiding Godsdienst en coördinator en docent minor Filosofie en Ethiek bij Fontys Hogescholen;
- Márnix Vanlangenaeker, Zelfstandig filosoof en docent Filosofie aan Hogeschool UCLL (Limburg België). Docent voor de postgraduaat opleiding Filosofie aan Hogeschool PXL (Limburg).
- Marius Geertsema, Conrector Onderwijs & Kwaliteit Comenius College Hilversum
- Ben Bornebroek, Docent Filosofie en voorzitter van de Vereniging Filosofiedocenten in het Voortgezet Onderwijs
- Nienke Wessel (studentlid), master student Praktische Filosofie aan de Radboud Universiteit te Nijmegen.

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van de Hogeschool voor Toegepaste Filosofie. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende ten minste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling - anders dan die in het kader van hun werkzaamheden als lid van het visitatiepanel - die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

AI – Artificial intelligence

ba TF - bachelor Toegepast Filosoof

BKE - Basiskwalificatie examinering

EC (pag.)- Examencommissie

EC (pag.) - European Credits (studiepunten)

fte - Fulltime-equivalent

GenAI – Generatieve AI

havo – Hoger algemeen voortgezet onderwijs

HTF - Hogeschool voor Toegepaste Filosofie

mbo – middelbaar beroepsonderwijs

NVAO - Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie

NQLF - Netherlands Qualifications Framework

OER - Onderwijs Examenregeling

OW - Onderwijs

PDCA – Plan Do Check Act

ROC - Regionaal Opleidingscentrum

TF – Toegepaste Filosofie